

Izabela Wojewoda

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie

WYBRANE ELEMENTY ANALIZY FINANSOWEJ PRZEDSIĘBIORSTW PRZETWÓRSTWA SPOŻYWCZEGO W LATACH 2005-2009

SELECTED ELEMENTS OF THE FINANCIAL ANALYSIS OF THE FOOD PROCESSING ENTERPRISES IN THE YEARS 2005-2009

Słowa kluczowe: analiza finansowa, przedsiębiorstwa przetwórstwa spożywczego, wyniki finansowe przedsiębiorstw spożywczych

Key words: financial analysis, food processing enterprises, financial results of food enterprises

Synopsis. Artykuł prezentuje wybrane elementy analizy finansowej przedsiębiorstw przetwórstwa spożywczego i ich analizę przeprowadzoną dla okresu 2005 – 2009, umożliwiającą ocenę kondycji finansowej przedsiębiorstwa. Podjęta w artykule analiza wybranych wyników finansowych przedsiębiorstw przetwórstwa spożywczego wskazuje na duże zróżnicowanie tych wyników w zależności od branży przedsiębiorstwa.

Wstęp

Celem funkcjonowania każdego przedsiębiorstwa w wymiarze finansowym jest maksymalizacja zysku, a przez to tworzenie wartości dla właścicieli (akcjonariuszy). Maksymalizacja zysku winna nastąpić przy zapewnieniu płynności finansowej i realizacji założonej strategii w zakresie finansów. Zatem tworzenie wartości przedsiębiorstwa wymaga złożonego procesu decyzyjnego w wymiarze, zarówno operacyjnym, jak i strategicznym. Decyzje w przedsiębiorstwie mogą być podejmowane w warunkach pewności, niepewności i ryzyka. Ograniczenie tego ryzyka jest możliwe przy wspomaganiu procesów decyzyjnych odpowiednimi narzędziami. Jednym z takich narzędzi jest analiza finansowa, która z jednej strony pozwala na ocenę zaszczości gospodarczych, z drugiej zaś wspomaga decyzje przyszłościowe.

Analiza finansowa jest metodą badawczą, która powinna obejmować analizę zjawisk finansowych i poznawanie finansowych uwarunkowań ich wystąpienia, aby wyjaśnić główne składniki finansowych wyników podejmowanych decyzji bieżących i dotyczących przyszłości (...). Analiza w szerszym ujęciu pozwala ocenić zjawiska finansowe w odniesieniu do maksymalizacji wartości przedsiębiorstwa, w węższym zaś wyjaśnia sytuację finansową przedsiębiorstwa pozwalającą wykorzystać tego rodzaju informacje w celu podjęcia decyzji finansowych [Pomykańska, Pomykański 2007]. Oporając się na pierwszej, szerszej definicji, należy zauważyć, iż analiza finansowa powinna dążyć do poznania rzeczywistego obrazu badanego przedsiębiorstwa, by poprawnie ocenić skuteczność realizacji finansowego celu.

Podstawowej informacją o przedsiębiorstwie, a tym samym danych wyjściowych do analizy finansowej dostarczają sprawozdania finansowe organizacji. Jednak makroekonomiczne uwarunkowania funkcjonowania przedsiębiorstw wymagają zastosowania wielokryterialnych modeli i metod oceny osiągniętych wyników finansowych. Wykorzystanie wybranych wskaźników analizy finansowej w zakresie płynności finansowej, sprawności działania, struktury zobowiązań i rentowności przedsiębiorstwa wymaga od analityka bieżącej wiedzy o branży, sektorze, otoczeniu bliższym i dalszym przedsiębiorstwa, by w pełni ocenić kondycję finansową przedsiębiorstwa.

Artykuł prezentuje wybrane elementy analizy finansowej przedsiębiorstw przetwórstwa spożywczego i ich analizę przeprowadzoną dla lat 2005-2009, umożliwiającą ocenę kondycji finansowej przedsiębiorstwa. Podjęta w artykule analiza wyników finansowych przedsiębiorstw przetwórstwa spożywczego wskazuje na duże zróżnicowanie tych wyników, w zależności od branży przedsiębiorstwa oraz różnicuje kondycję finansową przedsiębiorstw spożywczych objętych analizą.

Przedsiębiorstwa przetwórstwa spożywczego w okresie 2005-2009

Przedsiębiorstwa przetwórstwa spożywczego stanowią wyodrębnioną grupę przedsiębiorstw w zakresie przemysłu spożywczego, który w ogólnym ujęciu, stanowi dział gospodarki zajmujący się wytwa-

rzaniem produktów i półproduktów przeznaczonych do spożycia. Przemysł spożywczy to najbardziej rozpowszechniona i silnie zróżnicowana gałąź przemysłu przetwórczego. Wyróżnia się kilkanaście branż przemysłu spożywczego, z których najważniejsze stanowią: przemysł mięsny, mleczarski (w tym produkcja mleka spożywczego, masła, śmietany i serów), młynarski, rybny, cukrowniczy i cukierniczy, olejarsko-tłuszczowy oraz przemysł tytoniowy i napojów alkoholowych. Według klasyfikacji PKD, przetwórstwo spożywcze ujmowane jest w sekcji D (przetwórstwo przemysłowe), a produkcja artykułów spożywczych i wyrobów tytoniowych – podsekcji DA. Dział produkcji artykułów spożywczych i napojów obejmuje m.in.: produkcję, przetwórstwo i konserwowanie mięsa i wyrobów z mięsa, przetwarzanie i konserwowanie ryb i pozostałych produktów rybactwa, przetwórstwo owoców i warzyw, produkcję olejów i tłuszczów pochodzenia roślinnego i zwierzęcego, wytwarzanie wyrobów mleczarskich, wytwarzanie produktów przemiału zbóż, skrobi i wyrobów skrobiowych, produkcję gotowych pasz dla zwierząt, produkcję napojów i pozostałych artykułów spożywczych. Produkcja pozostałych wyrobów to przede wszystkim: produkcja pieczywa i wyrobów ciastkarskich świeżych, wyrobów piekarskich i ciastkarskich o przedłużonej trwałości, cukru, kakao, czekolady i wyrobów cukierniczych, makaronów, klusek i podobnych wyrobów mącznych, przetwórstwo herbaty i kawy, produkcja przypraw i odżywek oraz żywności dietetycznej.

Bilans koniunktury gospodarczej w przemyśle spożywczym (na podstawie Raportu ING Bank Śląski) dowiódł, iż branża ta w pełni wykorzystała możliwości związane z otwarciem rynków unijnych i dobrą koniunkturą gospodarczą. Świetnie też wykorzystano dopłaty i unijne wsparcie finansowe inwestycji i modernizacji zakładów spożywczych. Od 2004 roku dynamicznie wzrastał eksport i bardzo poprawiły się wyniki finansowe przedsiębiorstw przetwórstwa spożywczego.

W latach 2003-2008 odnotowano blisko 44% wzrost przemysłowej produkcji żywności, napojów i wyrobów tytoniowych. Największy wzrost produkcji nastąpił w przetwórstwie żywności pochodzenia zwierzęcego oraz we wszystkich głównych działach wtórnego przetwórstwa żywności i produkcji napojów, głównie tych zorientowanych na rynki zagraniczne. Dzięki produkcji biopaliw nastąpił także gwałtowny rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego na potrzeby tego sektora. Spowolnieniu uległa produkcja w działach objętych unijnymi dotacjami – kwotowaniem (np. przetwórstwo mleka i zbóż). Dynamika wzrostu produkcji rolnej była kilkakrotnie mniejsza niż produkcji przemysłu spożywczego. Nastąpił wyraźny rozwój działu przetwórstwa żywności. Trendy rozwojowe przemysłu spożywczego w Polsce przełożyły się na wielorakie inwestycje, realizowane w przedsiębiorstwach tego sektora. Należy dodać, iż wartość inwestycji przekroczyła 7 mld zł rocznie i dla porównania była o ok. 50% wyższa niż w latach 2000-2002.

To wszystko sprawiło, iż polski przemysł spożywczy jest uznawany za jeden z najnowocześniejszych i najszybciej rozwijających się w całej poszerzonej UE. Polska zajęła szóstą pozycję (pod względem wartości) pod względem produkcji żywności w Unii [www.portalspozywczy.pl].

Należy zatem sprawdzić, czy ta opinia znajduje swoje odzwierciedlenie w wynikach finansowych i ogólnej kondycji finansowej przedsiębiorstw przetwórstwa spożywczego. Analizy dokonano dla lat 2005-2009 na podstawie danych GUS, a wybrane wskaźniki ze względu na brak niektórych danych za rok 2009, uproszczono do analizy trzyletniej (2006-2008). Dane finansowe do zestawień GUS zostały zebrane na podstawie obowiązkowych kwartalnych i półrocznych sprawozdań o przychodach, kosztach i wyniku finansowym oraz o nakładach na środki trwałe, wynikających z formularza o symbolu F-01/I-01. W analizie wykorzystano także dane z Bazy Gospodarki – sektor średnich i dużych przedsiębiorstw PONT Info Ltd. [www.pontinfo.com.pl].

Liczba jednostek przedsiębiorstw przetwórstwa spożywczego w analizowanym okresie wzrasta tylko w 2006 r. w stosunku do 2005 r., choć liczba przedsiębiorstw przemysłowych ogółem wzrasta aż do roku 2008. Największy spadek, który może być wynikiem wejścia polskiej gospodarki w osłabienie gospodarcze, wywołane światowym kryzysem, odnotowano w roku 2009 (w stosunku do 2008 r.). Udział przedsiębiorstw przetwórstwa spożywczego stanowi blisko 20% wszystkich jednostek przetwórstwa przemysłowego i spada z roku na rok o 1% w analizowanym okresie. Liczba pracujących z kolei stanowi 17% wszystkich pracujących w przetwórstwie spożywczym i utrzymuje się na zbliżonym poziomie mimo blisko 3-punktowego spadku zatrudnionych ogólnie w przetwórstwie w 2008 r. (w stosunku do 2007 r.). Szczegółowe liczby jednostek i liczby zatrudnionych prezentowano w tabeli 1 i 2.

Analiza płynności i struktury zobowiązań przedsiębiorstw przetwórstwa spożywczego

W najprostszym ujęciu płynność finansowa rozumiana jest jako zdolność przedsiębiorstwa do terminowej obsługi swojego długu bieżącego, czyli regulowania zobowiązań bieżących. Płynność finansowa nie jest jednoznaczna z wypłacalnością przedsiębiorstwa, którą jest zdolność przedsię-

Tabela 1. Liczba przedsiębiorstw przetwórstwa spożywczego i dynamika zmian w latach 2005-2009

Wyszczególnienie	Liczba jednostek								
	2005	2006	zmiany [%]	2007	zmiany [%]	2008	zmiany [%]	2009	zmiany [%]
Przetwórstwo przemysłowe, w tym:	14 368	15 103	5,1	15 354	1,7	15 785	2,8	13 616	-13,7
produkcja artykułów spożywczych i napojów	2824	2907	2,9	2873	-1,2	2818	-1,9	2299	-18,4
% przetwórstwa spożywczego w przetwórstwie przemysłowym [%]	19,65	19,25		18,71		17,85		16,88	

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wyniki finansowe... 2010.

Tabela 2. Liczba pracujących w produkcji artykułów spożywczych i napojów dynamika zmian w latach 2005-2009

Wyszczególnienie	Liczba pracujących						
	2005	2006	2007	zmiany [%]	2008	zmiany [%]	2009
Przetwórstwo przemysłowe, w tym:	b.d.	1 919 167	2 024 238	5,5	1 976 832	-2,3	1 762 592
produkcja artykułów spożywczych i napojów	b.d.	341 004	349 097	2,4	339 758	-2,7	b.d.
% przetwórstwa spożywczego w przetwórstwie przemysłowym [%]		17,77	17,25		17,19		

Źródło: jak w tab. 1.

biórstwa do pokrycia długu swoim majątkiem. Na zobowiązania bieżące składają się zobowiązania wobec dostawców, pracowników, banku i innych instytucji finansowych oraz wobec budżetu państwa, w tym podatki oraz ZUS. Przedsiębiorstwo do regulowania tych płatności wykorzystuje aktywa bieżące, czyli obrotowe. W zależności od ich zaangażowania w spłatę zobowiązań wyróżnia się: wskaźnik płynności bieżącej (wykorzystujący wszystkie aktywa bieżące), płynności podwyższonej, inaczej przyspieszonej (wykorzystujący aktywa bieżące bez zapasów), wskaźnik środków pieniężnych (wykorzystujący tylko inwestycje krótkoterminowe) oraz wskaźnik natychmiastowej płynności (wykorzystujący tylko środki pieniężne i inne aktywa pieniężne).

Teoria i praktyka wypracowała standardy, czyli zalecane poziomy tych wskaźników dla utrzymania prawidłowej płynności finansowej w przedsiębiorstwie.

Struktura zobowiązań jest elementem oceny zadłużenia przedsiębiorstwa. Oddaje relację zobowiązań długoterminowych do krótkoterminowych i może być różna dla różnych sektorów i branż. Struktura zadłużenia jest także jednym z czynników determinujących płynność finansową (obok oceny bieżącej płynności finansowej, struktury aktywów i struktury źródeł finansowania). Jest także kluczowym elementem w zakresie strategii zarządzania kapitałem obrotowym (pracującym) przedsiębiorstwa. Przeprowadzona w artykule analiza wskaźnikowa oceny kondycji finansowej pomija przedsiębiorstwa mikro i małe, zatrudniające do 9 osób, ze względu na ich niewielki udział w liczbie podmiotów ogółem w przetwórstwie spożywczym (do 5%). Wyniki płynności finansowej analizowanych przedsiębiorstw z podziałem na poszczególne branżowe produkcje oraz współczynniki długu i struktury kapitału przedstawiono w tabeli 3.

Należy zauważyć, iż wskaźniki płynności finansowej dla przedsiębiorstw przetwórstwa spożywczego mieszczą się w zalecanej granicy (1,2-2,0), choć z roku na rok następuje ich nieznaczne pogorszenie. Trudności z podstawową płynnością mogą mieć przedsiębiorstwa przetwórstwa mięsnego i produkcja napojów. Dużo gorzej prezentują się wskaźniki podwyższonej płynności finansowej, a ze względu na to, iż są one lepszą miarą płynności (nie uwzględniają najmniej płynnych aktywów obrotowych, tj. zapasów) mają duże znaczenie w strategii płynności finansowej firm spożywczych. Podwyższona płynność nie tylko wypada nisko w branży ogólnie, ale w szczególności w produkcji olejów i tłuszczów pochodzenia zwierzęcego i roślinnego oraz w produkcji zbożowej. Niskie wskaźniki podwyższonej płynności są najprawdopodobniej wynikiem utrzymywania wysokich poziomów zapasów. Wysoka płynność, nie tylko maleje z roku na rok (21 do 12% w roku 2008¹), to w niektórych produkcjach nie gwarantuje szybkiej spłaty zobowiązań. Są to w szczególności: przetwórstwo owoców i

Tabela 3. Wskaźniki płynności finansowej i struktury zadłużenia dla wybranych przedsiębiorstw produkujących artykułów spożywczych w latach 2006-2008

Produkcja	Wskaźnik płynności finansowej		Wskaźnik podwyższonej płynności finansowej		Wskaźnik wysokiej płynności finansowej		Wskaźnik pokrycia zobowiązań należnych		Współczynnik długu		Wskaźnik struktury kapitału							
	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008						
	Produkcja artykułów spożywczych i napojów, w tym:	1,31	1,29	1,27	0,85	0,82	0,84	0,21	0,18	0,12	1,16	1,15	1,26	0,53	0,53	0,55	0,22	0,2
produkcja, przetwórstwo i konserwowanie mięsa i wyrobów z mięsa	1,06	1,01	1,03	0,81	0,76	0,75	0,15	0,12	0,09	0,94	0,98	0,98	0,61	0,58	0,6	0,45	0,35	0,36
przetwarzanie i konserwowanie ryb i pozostałych produktów rybactwa	1,21	1,22	1,18	0,8	0,84	0,85	0,07	0,12	0,09	1,05	1,02	1,26	0,61	0,62	0,71	0,28	0,43	0,59
przetwórstwo owoców i warzyw	1,45	1,45	1,22	0,75	0,68	0,58	0,18	0,15	0,06	1,19	1,22	1,18	0,54	0,58	0,61	0,23	0,29	0,27
produkcja olejów i tłuszczów pochodzenia roślinnego i zwierzęcego	1,43	1,38	1,08	0,6	0,61	0,34	0,28	0,23	0,06	1,73	1,3	0,82	0,52	0,54	0,65	0,06	0,15	0,24
wytworzenie wyrobów mleczarskich	1,27	1,35	1,46	0,92	0,93	1,05	0,19	0,18	0,18	0,94	0,95	1,07	0,53	0,51	0,5	0,2	0,15	0,16
wytworzenie produktów przemiału zbóż, skrobi i wyrobów skrobiowych	1,2	1,1	1,09	0,64	0,56	0,59	0,1	0,07	0,06	1,81	1,8	1,64	0,52	0,55	0,55	0,23	0,16	0,19
produkcja gotowych pasz dla zwierząt	1,73	1,86	1,91	1,21	1,3	1,4	0,29	0,3	0,35	1,44	1,42	1,53	0,44	0,42	0,44	0,09	0,1	0,1
produkcja pozostałych artykułów spożywczych	1,56	1,5	1,61	0,94	0,9	1,06	0,26	0,22	0,17	1,09	1,09	1,29	0,48	0,49	0,44	0,16	0,12	0,12
produkcja napojów	1,02	1	1,05	0,83	0,76	0,84	0,24	0,2	0,11	1,55	1,44	1,84	0,57	0,55	0,6	0,25	0,2	0,37

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wyniki finansowe...2010, [pontinfo.com.pl].

warzyw i przetwórstwo zbożowe oraz produkcja olejów i tłuszczów (6% pokrycie zobowiązań gotówką). Można oczekiwać jedynie, że przedsiębiorstwa te funkcjonują na zasadzie stałych kontraktów (zarówno po stronie dostawców surowców do produkcji, jak i odbiorców gotowych produktów). Choć wskaźniki pokrycia zobowiązań handlowych, należnościami handlowymi w większości przypadków przekraczają progową wartość 1 (za wyjątkiem produkcji wyrobów mleczarskich w latach 2006 i 2007 oraz produkcji przetwórstwa mięsnego) i rosną w analizowanym okresie, należy pamiętać, iż „doświadczenia przedsiębiorców i kadry zarządzającej w wielu rozwiniętych krajach wskazują, iż kluczowym elementem zapewniającym żywotność przedsięwzięć gospodarczych w krótkim okresie jest zachowanie niezbędnego poziomu płynnych aktywów” [Wasilewski, Felczak 2010].

Natomiast analizowane przedsiębiorstwa utrzymują bezpieczny poziom długu, nie przekraczający 50%, za wyjątkiem produkcji gotowych pasz dla zwierząt (44%) oraz produkcji pozostałych artykułów spożywczych (44%). Wnikliwsza analiza umożliwiłaby ocenę przyczyn takiego stanu zadłużenia, należy jednak podkreślić, że: „stabilność finansowa przedsiębiorstwa zależy w dużym stopniu od poziomu jego zadłużenia” [Nowak 2008].

Wskaźnik struktury kapitału jest bardzo specyficznym wskaźnikiem umożliwiającym ocenę struktury finansowania przedsiębiorstwa. Wyraża udział zobowiązań długoterminowych w kapitale własnym. Zbyt wysoki poziom tego wskaźnika (a zwłaszcza stale rosnący) może sygnalizować o niebezpieczeństwie wystąpienia problemów z tytułu nadmiernego zadłużenia długoterminowego. W analizowanych przedsiębiorstwach (za wyjątkiem przetwórstwa rybnego i mięsnego – poziom dochodzący do 60%) wskaźnik jest bardzo korzystny i świadczy, z jednej strony o dodatnim działaniu dźwigni finansowej, z drugiej nie zagraża stabilności finansowej w analizowanym sektorze.

¹ Literatura przedmiotu podaje wartości 0,2 do 0,3, a więc brakuje jednoznacznej wartości poziomu krytycznego wskaźnika płynności gotówkowej (pieniężnej) [Zełek 2003]

Ocena sprawności działania przedsiębiorstw spożywczych

Przedsiębiorstwa produkcji artykułów spożywczych wymagają zaangażowania określonego parku maszynowego, urządzeń, pomieszczeń, budynków i środków transportu, czyli środków trwałych. Produkcja konkretnych dóbr spożywczych wymaga zaangażowania zasobów krótkoterminowych, jak: materiały, surowce, komponenty, półprodukty, ogólnie ujmując: aktywa przeznaczone do obrotu. Obok rzeczowych aktywów trwałych majątek przedsiębiorstwa tworzą także aktywa finansowe długoterminowe oraz wartości niematerialne i prawne. Do aktywów obrotowych organizacji zalicza się, obok zapasów, także: należności, płynne papiery wartościowe oraz środki pieniężne. Wielkość zasobów, czyli poziom majątku, jakim dysponuje firma oddaje suma wszystkich źródeł finansowania aktywów, czyli kapitał.

Poziom zaangażowania aktywów jednostki w odniesieniu do uzyskanych przychodów wyrażają wskaźniki obrotowości, natomiast odpowiednie odniesienie wybranych kosztów do uzyskanych przychodów pozwala ocenić materiałochłonność i energochłonność produkcji spożywczej. Sprawność działania przedsiębiorstwa można też ocenić przez stopień pokrycia aktywów bieżących przychodami, liczony w dniach, tj. rotacja zapasów i przeciętny okres inkasowania należności.

Analizowane przedsiębiorstwa przetwórstwa spożywczego utrzymywały wskaźnik rotacji aktywów na poziomie 1,72 co oznacza, że średnio każda złotówka zaangażowanego do produkcji majątku przyniosła 1,72 zł przychodów ze sprzedaży. Przedsiębiorstwa przetwórstwa mięsnego i mleczarskiego wykazywały lepsze wykorzystanie majątku dla osiągnięcia swojej sprzedaży. W związku z tym, iż wskaźnik ten w dużej mierze zależy od kapitałochłonności produkcji, efektywności sprzedaży, amortyzacji (wysoki stopień amortyzacji aktywów wpływa na marżę zysku ze sprzedaży) oraz studium rozwoju przedsiębiorstwa – efektywności produkcji mogą oddać współczynniki materiałochłonności oraz energochłonności. Produkcja artykułów spożywczych jest produkcją materiałochłonną przekraczającą

Tabela 4. Wskaźniki sprawności działania dla wybranych przedsiębiorstw produkcji artykułów spożywczych w latach 2006-2008

Produkcja	Wskaźnik obrotowości aktywów		Materiałochłonność		Energochłonność		Udział środków trwałych w przychodach ogólnych		Rotacja zapasów [dni]		Przeciętny okres inkasa należnego [dni]							
	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007						
Produkcja artykułów spożywczych i napojów, w tym:	1,72	1,74	1,71	1,71	0,52	0,514	0,015	0,014	0,016	0,25	0,24	0,25	34,6	35,9	33,1	47,6	47,2	49
produkcja, przetwórstwo i konserw. mięsa i wyrobów z mięsa	2,61	2,58	2,62	2,62	0,629	0,623	0,621	0,614	0,615	0,21	0,2	0,2	12,8	13,6	14,7	32,8	32,9	33,2
przetwarzanie i konserwowanie ryb i pozostałych produktów rybactwa	1,99	1,71	1,55	1,55	0,641	0,597	0,571	0,01	0,009	0,012	0,24	0,24	33,1	32,5	37	56,8	60,3	82,4
przetwórstwo owoców i warzyw	1,24	1,28	1,14	1,14	0,541	0,56	0,538	0,023	0,214	0,028	0,29	0,26	76	86,7	88,4	60,1	58,3	66,5
produkcja olejów i tłuszczów pochodzenia roślinnego i zwierzęcego	1,02	1,33	1,54	1,54	0,598	0,649	0,625	0,026	0,023	0,02	0,28	0,24	129	89,1	93	49,4	43,6	28,8
wytworzenie wyrobów mleczarskich	2,38	2,48	2,32	2,32	0,646	0,645	0,635	0,016	0,015	0,017	0,22	0,2	18,8	22	20,6	39,5	38,5	40,4
wytworzenie produktów przemiatu zboż., skrobi i wyrobów skrobiowych	1,3	1,43	1,6	1,6	0,545	0,585	0,605	0,025	0,02	0,021	0,37	0,31	58	59,9	46,1	55,4	53,8	47,3
produkcja gotowych pasz dla zwierząt	1,99	2,2	2,34	2,34	0,517	0,549	0,594	0,014	0,013	0,016	0,15	0,14	33,3	29,9	22,8	57	51,8	44,8
produkcja pozostałych artykułów spożywczych	1,27	1,28	1,27	1,27	0,409	0,414	0,405	0,014	0,013	0,016	0,31	0,3	56,7	55	44,2	59,3	60,7	64,5
produkcja napojów	1,56	1,55	1,49	1,49	0,262	0,276	0,268	0,013	0,012	0,013	0,29	0,27	16,5	19,4	19,5	49,7	49,1	53,8

Źródło: jak w tab. 3.

50% przychodów, szczególnie produkcja mięsa, przetwarzania ryb i produkcja wyrobów mleczarskich. Wskaźniki jednak wykazują niewielką tendencję malejącą. Natomiast współczynniki energochłonności, wykazują niewielki udział zużytej energii w osiągniętych przychodach – choć wskaźniki energochłonności, odwrotnie niż materiałochłonności – wykazują tendencję rosnącą (co może być wynikiem wzrostu cen energii w analizowanym okresie).

Analizując rotację zapasów przedsiębiorstw spożywczych można zauważyć tendencję do skracania ich cyklu konwersji, co jest zjawiskiem korzystnym szczególnie w branży spożywczej i może wynikać właśnie ze specyfiki produkcji spożywczej (wyjątkiem przetwórstwa owoców i warzyw, w którym cykl rotacji zapasów sięga 60 dni). Natomiast rotacja należności niesie cenną informację – jak sprawnie przedsiębiorstwo odtwarza swoje należności w ciągu roku. W uproszczonym ujęciu oznacza przeciętny czas inkasowania należności, a więc jak szybko przedsiębiorstwo egzekwuje należności w odniesieniu do zrealizowanej sprzedaży. „Wzrost należności w przedsiębiorstwie może być zjawiskiem korzystnym, kiedy prowadzi do wzrostu sprzedaży (...). Jednocześnie przedsiębiorstwo jest zainteresowane skracaniem okresu inkasowania należności, ponieważ szybszy dopływ gotówki (...) poprawia jego płynność finansową” [Gabrusewicz 2002]. Przedsiębiorstwa produkcji artykułów spożywczych wykazywały się w analizowanych latach stosunkowo krótkim (w odniesieniu do przedsiębiorstw produkcyjnych) okresem inkasowania należności, w szczególności przetwórstwo mięsa oraz produkcja olejów i tłuszczów, choć wskaźniki pokazują niekorzystną tendencję wzrostową. Zestawienie szczegółowe wskaźników sprawności działania przedsiębiorstw spożywczych przedstawiono w tabeli 4.

Wskaźnikowa analiza rentowności

Rentowność przedsiębiorstwa jest najbardziej syntetyczną oceną efektywności gospodarowania, gdyż jej miernikiem jest zysk odniesiony do różnych podstaw. Wskaźniki rentowności zwykle określa się jako wskaźniki zyskowności, stopa zwrotu czy efektywność, rozumianą jako relacja efektu do nakładu. Wskaźniki rentowności mogą być obliczane w ujęciu statycznym i dynamicznym. W ujęciu statycznym w liczniku podstawiany jest zysk (jego różne kategorie), z kolei w ujęciu dynamicznym jest to odpowiednio gotówka operacyjna.

Ogólnie można wyróżnić trzy rodzaje rentowności stosownie do przyjętego mianownika: sprzedaży, określaną także jako rentowność handlowa, majątku (aktywów), zwaną rentownością ekonomiczną i zaangażowanych kapitałów własnych, nazywaną też rentownością finansową [Sierpińska, Jachna 2007].

Stopa zysku netto analizowanych przedsiębiorstw kształtowała się na średnim poziomie 3 punktów procentowych i wykazywała tendencję malejącą z widocznie pogarszającymi się wynikami w roku osłabienia gospodarczego, tj. w 2008 r. Za przedsiębiorstwa o najwyższej rentowności sprzedaży można uznać producentów napojów oraz olejów i tłuszczów. Jednocześnie zadziwia niska

Tabela 5. Wybrane wskaźniki rentowności 2006-2008

Produkcja	Stopa								
	zysku netto			rentowności kapitału własnego			rentowności aktywów		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008
Produkcja artykułów spożywczych i napojów, w tym:	3,78	3,82	2,52	13,94	14,31	10,49	6,49	6,66	4,39
produkcja, przetwórstwo i konserw. mięsa i wyrobów z mięsa	1,82	2,04	1,05	12,09	12,68	6,99	4,75	5,26	2,8
przetwarzanie i konserwowanie ryb i pozostałych produktów rybactwa	2,6	2,74	1,77	13,12	12,39	9,85	5,17	4,69	2,75
przetwórstwo owoców i warzyw	3,89	3,06	0,78	10,5	9,32	2,17	4,83	3,91	0,9
produkcja olejów i tłuszczów pochodzenia roślinnego i zwierzęcego	5,63	0,2	3,42	12,14	0,56	16,01	5,77	0,26	5,28
wytworzenie wyrobów mleczarskich	1,57	3,06	0,85	7,92	15,5	3,87	3,73	7,59	2,05
wytworzenie produktów przemiału zbóż, skrobi i wyrobów skrobiowych	4,08	5,7	1,41	11,04	18,15	5,15	5,29	8,13	2,24
produkcja gotowych pasz dla zwierząt	3,53	3,5	2,33	12,54	13,3	12,96	7,03	7,72	5,67
produkcja pozostałych artykułów spożywczych	5,79	5,21	4,19	14,09	13,18	11,68	7,33	6,69	5,42
produkcja napojów	6,6	6,74	5,43	23,98	23,14	21,07	10,3	10,43	8,12

Źródło: jak w tab. 3.

rentowność sprzedaży wyrobów mleczarskich. Korzystnie wypada inwestowanie własnego kapitału w produkcję artykułów spożywczych, średnio stopa rentowności kapitałów własnych kształtowała się na poziomie 14%, a we wspomnianych przedsiębiorstwach produkcji napojów – ponad 20%. Szczegółowe zestawienie wskaźników rentowności zaprezentowano w tabeli 5.

Podsumowanie

Uproszczona analiza wskaźnikowa na podstawie bilansowych wyników finansowych przedsiębiorstw przetwórstwa spożywczego dowiodła, iż jest to branża o stabilnej sytuacji finansowej, utrzymująca ogólną dobrą płynność finansową, zalecany poziom długu oraz stosunkowo wysoką sprawność działania. Korzystnie o branży świadczą wysokie wskaźniki stopy zwrotu z kapitału własnego, potwierdzające raport ING Banku Śląskiego, o wykorzystaniu możliwości szczególnie eksportowych dla produkcji napojów oraz produkcji olejów i tłuszczów. Widać także efekty inwestycji w aktywa rzeczowe producentów spożywczych, duże zaangażowanie majątku w produkcję, które choć obniża wskaźniki rentowności majątku, może być dowodem wzrostu poziomu aktywów trwałych w omawianych zakładach.

Produkcja artykułów spożywczych i napojów w prawdzie nie była oporna na kryzys (pogarszając się wyniki kondycji finansowej w 2008 i 2009 roku), ale jako sektor mniej wrażliwy na wahania koniunktury poradziła sobie z załamaniem eksportu, wykorzystując rodzimy rynek konsumencki oraz szukając redukcji kosztów produkcji (spadek liczby pracowników – zwolnienia). Prognozy ekonomistów zapowiadały spowolnienia wzrostu rentowności netto branży, co miało miejsce w 2008 i 2009 roku. Szukając ratunku przed kryzysem (głównie przetwórstwo mięsa i produkcja wyrobów mięsnych) zapowiadały konsolidację branży, w tym głównie konsolidacją handlu detalicznego i przemysłową politykę wzrostu dużych graczy rynkowych. Najgorsze wyniki finansowe odnotowywało przetwórstwo mięsne, co potwierdziły raporty ekonomiczne (wysokie koszty surowca, straty poniesione na opcjach).

Analiza głównych trendów w sektorze spożywczym jest możliwa przez uważną obserwację wyników kondycji finansowej przedsiębiorstw produkcji artykułów spożywczych i napojów. Wiele istotnych i właściwych decyzji można podjąć obserwując nie tylko otoczenie, ale sytuację finansową poszczególnych firm branżowych na tle całego sektora.

Literatura

- Gabrusewicz W.** 2002: Podstawy analizy finansowej. PWE, Warszawa, s. 243.
Nowak E. 2008: Analiza sprawozdań finansowych. PWE, Warszawa, s. 232.
Pomykała B., Pomykała P. 2007: Analiza finansowa przedsiębiorstwa. PWN, Warszawa, s. 13-14.
Sierpińska M., Jachna T. 2007: Ocena przedsiębiorstwa według standardów światowych. PWN, Warszawa, s. 195.
Wasilewski M., Felczak T. 2010: Strategia płynności finansowej w Netia S.A. [W:] Zarządzanie finansami. Analiza finansowa i zarządzanie ryzykiem (red. D. Zarzecki). Wyd. Uniwersytet Szczeciński, Szczecin, s. 423.
Zepek A. 2003: Zarządzanie kryzysem w przedsiębiorstwie – perspektywa strategiczna. Wyd. Instytut Organizacji i Zarządzania w Przemśle „ORGMAZ”, Warszawa, s. 95.
 [www.pontinfo.com.pl], 24.04.2010.
 [www.protalspozywczy.pl], 23.04.2010.
 Wyniki finansowe podmiotów gospodarczych za rok 2005-2009: GUS, Warszawa [www.stat.gov.pl], 22.01.2010.

Summary

The aim of the operation of each enterprise in financial terms is gaining maximum profit, and due to this - creating value for the owners. Maximization of profit should take place with ensuring financial liquidity and execution of the financial strategy at the same time. Adequate financial operations and enterprise's financial condition assessment may be verified by the financial analysis method. The use of indicators of financial analysis in financial liquidity, efficiency, structure of liabilities and profitability of the food enterprise requires the researcher's up-to-date knowledge on the food industry, the whole sector and business environment of the company, in order to fully evaluate financial condition of the enterprise. The paper presents some elements of the financial analysis of food processing enterprises and their analysis, conducted for the period 2005-2009, assessing the financial condition of the enterprise. The analysis undertaken in the article of the selected food processing enterprises financial results shows a wide variety of these results, depending on the industry of the enterprise.

Adres do korespondencji:

dr inż. Wojewoda Izabela
 Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie, Instytut Zarządzania i Inżynierii Rolnej
 ul. A. Krajowej 51, 66-100 Sulechów
 tel. (68) 352 83 06
 e-mail: i.wojewoda@pwsz.sulechov.pl